

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

INGLIZ TILIDA YOZMA NUTQ KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA WIKI-TEXNOLOGIYASINING O'RNI

Kushiyeva Nodira Xabibjanovna

*Pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti*

Nuriddinova Madina Raim qizi

*Guliston davlat universiteti
tayanch doktoranti
daisymadina@gmail.com*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15178777>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tili ta'limida wiki-texnologiyalarning yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy ta'lim sharoitida wiki-platfomalar talabalarning hamkorlikda ishlash, matnlarni tahrirlash va tuzatish imkoniyatlarini kengaytirishi, shuningdek, o'quv jarayoniga qiziqishini oshirishi tadqiq etilgan. Wiki-texnologiyalar nafaqat ma'lumotlarni to'plash va saqlash vositasi, balki o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish, hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish va ijodiy fikrlashni rag'batlantirish uchun samarali vosita sifatida tahlil qilingan. Maqolada wiki-texnologiyalarning o'ziga xos xususiyatlari, ularni amaliyotda qo'llash imkoniyatlari va ta'lim jarayoniga ta'siri ochib berilgan.

Kalit so'zlar: wiki-texnologiyalar, yozma nutq kompetensiyasi, hamkorlikda o'rganish, ingliz tili o'qitish, elektron ta'lim muhiti.

Abstract: This article explores the role and importance of wiki technologies in developing written speech competence in English language education. In the context of modern education, wiki platforms are examined for their ability to expand students' opportunities for collaboration, text editing, and correction, as well as increase interest in the learning process. Wiki technologies are analyzed not only as a means of collecting and storing information but also as an effective tool for developing students' writing skills, fostering collaborative work skills, and encouraging creative thinking. The article reveals the specific features of wiki technologies, their practical applications, and their impact on the educational process.

Keywords: wiki technologies, written speech competence, collaborative learning, English language teaching, e-learning environment.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga yangi yondashuvlarni joriy etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ingliz tili ta'limida ham innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, talabalarda yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Wiki-texnologiyalar — bu tarmog'ida joylashgan va foydalanuvchilarga hamkorlikda matn yaratish, tahrirlash va boyitish imkonini beruvchi veb-sahifalar tizimidir. Wiki atamasi gavaycha "wiki-wiki" so'zidan olingan bo'lib, "tez" ma'nosini anglatadi. Birinchi wiki-platformani 1995-yilda amerikalik dasturchi Uord Kanningham yaratgan bo'lib, dastlab u dasturchilar uchun tajriba almashish maqsadida mo'ljallangan edi. Bugungi kunda esa wiki-texnologiyalar ta'lim, biznes, ijtimoiy sohalarda keng qo'llanilmoqda.

Wiki-texnologiyalarning asosiy g'oyasi — barcha foydalanuvchilarga ma'lumotlarni yaratish, tahrirlash va boyitish imkonini berishdir. Eng mashhur wiki-loyiha — bu Wikipedia onlayn ensiklopediyasidir. Biroq, wiki-texnologiyalar faqat ensiklopedik ma'lumotlarni to'plash uchun emas, balki ta'lim jarayonida ham samarali qo'llanilishi mumkin.

Zamonaviy ta'lim nazariyalari, xususan, konstruktivizm nazariyasi ta'lim oluvchilarning faol ishtirokini va hamkorlikda o'rganishni rag'batlantiradi. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasiga ko'ra, bilim olish jarayoni ijtimoiy o'zaro ta'sir orqali kechadi. Wiki-texnologiyalar aynan shu nazariyalarga asoslangan bo'lib, talabalarning hamkorlikda bilim yaratish, fikr almashish va o'zaro ta'sir o'tkazish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Wiki-texnologiyalar ta'lim jarayonida qo'llanilganda quyidagi pedagogik imkoniyatlarni yaratadi:

Hamkorlikda ishlash imkoniyati: Wiki-platformalar talabalarga guruh bo'lib ishlash va birgalikda matn yaratish imkonini beradi. Har bir talaba o'z hissasini qo'shishi va boshqalarning ishlarini ko'rishi, tahrirlashi mumkin. Bu jarayon talabalar o'rtasida hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi, bilimlarni almashish va birgalikda yangi g'oyalarni yaratishga yordam beradi.

Masalan, "Mening shahrim" mavzusida esse yozish topshirig'ida talabalar guruh bo'lib ishlaydilar. Har bir talaba essening ma'lum bir qismini yozadi va boshqalar tomonidan yozilgan qismlarni tahrirlaydi. Natijada, guruh birgalikda yaxlit bir esse yaratadi. Bu jarayonda talabalar nafaqat o'z fikrlarini ifodalash, balki boshqalarning fikrlarini hurmat qilish va konstruktiv muloqot olib borish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Matnlarni tahrirlash va tuzatish imkoniyati: Wiki-platformalarda talabalar bir-birlarining ishlaridagi grammatik, leksik va uslubiy xatolarni topish va tuzatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon talabalarning grammatik bilimlarini mustahkamlashga va yozma nutq sifatini oshirishga yordam beradi.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

O'qituvchi wiki-platformaga ataylab xatolar kiritilgan matnni joylashtirishi va talabalardan ularni topish va tuzatishni so'rashi mumkin. Talabalar guruh bo'lib ishlash orqali barcha xatolarni topishga harakat qiladilar. Bu faoliyat talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va xatolarni aniqlash va tuzatish bo'yicha amaliy tajriba orttirish imkonini beradi.

Versiyalar tarixini kuzatish imkoniyati: Wiki-texnologiyalar matnning barcha o'zgarishlarini saqlaydi va ular bilan tanishish imkonini beradi. Bu esa talabalarning yozma nutq rivojlanish jarayonini kuzatish va tahlil qilish imkonini beradi.

O'qituvchi talabalarning wiki-platformadagi faoliyatini kuzatib borishi va ularning ishtirokini baholashi mumkin. Talabalar ham o'zlarining va tengdoshlarining ishlari qanday rivojlanib borganini kuzatishlari va tahlil qilishlari mumkin. Bu refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Multimediali kontentni qo'shish imkoniyati: Wiki-platformalarda matndan tashqari rasmlar, audio va video materiallarni ham joylash mumkin. Bu esa yozma nutqni turli xil ma'lumotlar bilan boyitishga va uni yanada ta'sirliroq qilishga yordam beradi.

Masalan, "Mashhur sayyohlik joylari" mavzusida taqdimot tayyorlash topshirig'ida talabalar matndan tashqari rasmlar, xaritalar va videolarni ham qo'shishlari mumkin. Bu esa matnni yanada boyitadi va o'quvchilarga mavzuni yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Muhokama qilish imkoniyati: Ko'pchilik wiki-platformalar muhokamalar uchun maxsus sahifalar yaratish imkonini beradi. Bu esa talabalar va o'qituvchilar o'rtasida fikr almashishga yordam beradi.

Talabalar wiki-platformada yaratilgan matnlarni muhokama qilishlari, savollar berishlari va fikrlarini bildirishlari mumkin. Bu jarayon talabalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi va bilimlarni yanada chuqurlashtiradi.

Wiki-texnologiyalar ingliz tilida yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Ular talabalarning hamkorlikda ishlash, tanqidiy fikrlash, refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish va motivatsiyasini oshirish orqali yozma nutq sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Wiki-texnologiyalarni ingliz tili o'qitishda samarali qo'llash uchun o'qituvchilar aniq o'quv maqsadlarini belgilash, talabalarni bosqichma-bosqich o'rgatish, hamkorlikni rag'batlantirish, refleksiyaga yo'naltirish va baholash mezonlarini aniq belgilash kabi tamoyillarga amal qilishlari kerak.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Wiki-texnologiyalarni ingliz tili o'qitishda qo'llash bo'yicha tajriba natijalarining tahlili ushbu texnologiyalarning yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishdagi samaradorligini tasdiqladi. Biroq, wiki-texnologiyalarni qo'llashda mavjud cheklovlarni ham hisobga olish va ularni bartaraf etish yo'llarini izlash muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda wiki-texnologiyalarni boshqa innovatsion texnologiyalar bilan birgalikda qo'llash, ularning turli til darajasidagi talabalarga ta'sirini o'rganish va uzoq muddatli natijalarini tahlil qilish bo'yicha tadqiqotlarni davom ettirish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ballou, K. (2008). Wiki technology for collaborative learning. *Journal of Educational Technology Systems*, 37(2), 161-171.
2. Godwin-Jones, R. (2003). Blogs and wikis: Environments for on-line collaboration. *Language Learning & Technology*, 7(2), 12-16.
3. Kessler, G. (2009). Student-initiated attention to form in wiki-based collaborative writing. *Language Learning & Technology*, 13(1), 79-95.
4. Parker, K. R., & Chao, J. T. (2007). Wiki as a teaching tool. *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects*, 3, 57-72.
5. Storch, N. (2011). Collaborative writing in L2 contexts: Processes, outcomes, and future directions. *Annual Review of Applied Linguistics*, 31, 275-288.
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
7. Wang, S., & Vásquez, C. (2012). Web 2.0 and second language learning: What does the research tell us? *CALICO Journal*, 29(3), 412-430.
8. Wheeler, S., Yeomans, P., & Wheeler, D. (2008). The good, the bad and the wiki: Evaluating student-generated content for collaborative learning. *British Journal of Educational Technology*, 39(6), 987-995.
9. Zou, B., Wang, D., & Xing, M. (2016). Collaborative tasks in Wiki-based environment in EFL learning. *Computer Assisted Language Learning*, 29(5), 1000-1016.